

URDHËR
Nr. 281, datë 11.11.2024

PËR MIRATIMIN E RREGULLORES “PËR NJËSITË E MATJES QË PËRDOREN NË OPERIMET NË TOKË DHE AJËR”¹

Në zbatim të nenit 102, pika 4, të Kushtetutës; nenit 84 të ligjit nr. 96/2020, “Kodi Ajror i Republikës së Shqipërisë”; si dhe në zbatim të dekretit të presidentit nr. 7438, datë 1.12.1990, “Për aderimin në Konventën për Aviacionin Civil Ndërkombëtar (ICAO) dhe në protokollin për tekstin autentik tregjuhësh të kësaj Konvente”,

URDHËROJ:

1. Miratimin e rregullore “Për njësitë e matjes që përdoren në operimet në tokë dhe ajër”, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij urdhri dhe është pjesë përbërëse e tij.
 2. Ngarkohet Autoriteti i Aviacionit Civil për ndjekjen dhe zbatimin e këtij urdhri.
- Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTËR
DHE MINISTËR I E INFRASTRUKTURËS
DHE ENERGJISË
Belinda Balluku

RREGULLORE
PËR NJËSITË E MATJES QË PËRDOREN NË OPERIMET NË TOKË DHE AJËR

Neni 1
Përkufizimet

Termat, të cilat përdoren në këtë rregullore në lidhje me njësitë e matjes të përdorura në të gjitha aspektet e operimeve ndërkombëtare të aviacionit civil në tokë dhe ajër, kanë kuptimin e mëposhtëm:

1. Amper (A). Amperi është intensiteti i një rryme elektrike konstante, e cila, nëse mbahet në dy përçues të drejtë paralel me gjatësi të pafundme dhe të vendosur 1 metër larg njëri-tjetrit në një vakum, i cili do të prodhojë midis këtyre përçuesve një forcë të barabartë me 2×10^{-7} njuton për metër gjatësi.

2. Becquerel (Bq). Aktiviteti i një radionuklidit që ka një ndryshim spontan bërthamor për sekondë.

3. Candela (cd). Intensiteti i ndriçimit, në drejtim pingul, të një sipërfaqeje prej 1/600 000 metër katror të trupit të zi në temperaturën e ngurtësimit të platinut në një presion prej 101 325 njuton për metër katror.

4. Temperatura celcius (t°_C) nënkupton temperaturë Celcius që është e barabartë me diferencën $t^{\circ}_C = T - T_0$ mes dy temperaturave termodinamike T dhe T_0 ku T_0 është e barabartë me 273,15 Kelvin.

5. Kulombit (C) nënkupton sasinë e energjisë (ngarkesës) elektrike të transportuar në 1 sekondë nga një rrymë prej 1 amper.

6. Gradë celsius ($^{\circ}C$) nënkupton emrin e veçantë për njësinë kelvin, i përdorur për të përcaktuar vlerat e temperaturës celsius.

¹ Kjo rregullore është në përputhje me aneksin 5, edicioni i 5-të, i Konventës për Aviacionin Civil Ndërkombëtar (ICAO).

7. **Farad (F)** nënkupton kapacitetin e një kondensatori midis pllakave ku shfaqet një diferencë me fuqi 1 volt, kur ai është i ngarkuar me një sasi elektriciteti të barabartë me 1 kulomb.

8. **Foot (ft)** nënkupton gjatësinë e barabartë saktësisht me 0.3048 metër.

9. **Gray (Gy)** nënkupton energjinë e transmetuar nëpërmjet rrezatimit jonizues në një masë të materies që i korrespondon 1 xhaul për kilogram.

10. **Henry (H)** nënkupton induktivitetin e një qarku të mbyllur, në të cilën një forcë elektromotor prej 1 volt prodhohet kur rryma elektrike në qark ndryshon në mënyrë uniforme në një normë (shkallë) prej 1 amper për sekondë.

11. **Hertz (Hz)** nënkupton frekuencën e një fenomeni periodik në të cilin perioda është 1 sekondë.

12. **Performanca njerëzore** nënkupton aftësitë dhe kufizimet njerëzore të cilat kanë një ndikim në sigurinë dhe efikasitetin e operimeve aeronautike.

13. **Xhaul (J)** nënkupton punën e bërë, kur pika e përdorimit të një force prej 1 njuton është zhvendosur në një distancë prej 1 metër në drejtim të forcës.

14. **Kelvin (K)** nënkupton një njësi të temperaturës termodinamike, e cila është një fraksion $1/273.16$ i temperaturës termodinamike të pikës trefishe të ujit.

15. **Kilogram (kg)** nënkupton njësinë e masës së barabartë me masën e prototipit ndërkombëtar të kilogramit

16. **Knot (KT)** nënkupton shpejtësinë e barabartë me 1 milje nautike për orë.

17. **Litër (L)** nënkupton një njësi të kufizuar të vëllimit për matjen e lëngjeve dhe gazeve e cila është e barabartë me 1 decimetër kub.

18. **Lumen (lm)** nënkupton fluksin e dritës (shndritshëm/ndriçues) i lëshuar në një kënd të plotë prej 1 steradian nga një burim pike, duke pasur një intensitet uniform prej 1 candela.

19. **Lux (lx)** nënkupton dritën (ndriçimin) e prodhuar nga një fluks ndriçues prej 1 lumen e shpërndarë në mënyrë uniforme mbi një sipërfaqe prej 1 metër katror.

20. **Metri (m)** nënkupton distancën e përshkruar nga drita në një vakum përgjatë $1/299\,792\,458$ të një sekonde.

21. **Mole (mol)** nënkupton sasinë e substancës së një sistemi i cili përmban aq subjekte elementare sa janë atome në 0.012 kilogram karboni-12.

22. **Milja nautike (NM)** nënkupton gjatësinë e barabartë saktësisht me 1 852 metra.

23. **Njuton (N)** nënkupton forcën e cila kur aplikohet në një trup që ka një masë prej 1 kilogram i jep atij një përshpejtim prej 1 metër për sekondë në katror.

24. **Ohm (Ω)** nënkupton rezistencën elektrike midis dy pikave të një përçuesi, kur një ndryshim i vazhdueshëm me fuqi 1 volt aplikohet ndërmjet këtyre dy pikave prodhon në këtë përçues një rryme prej 1 amper. Ky përçues nuk është burim i ndonjë force elektromotore.

25. **Pascal (Pa)** nënkupton presionin ose trysninë e 1 njutoni për metër katror.

26. **Radian (rad)** nënkupton këndin e rrafshët ndërmjet dy rrezeve të një rrethi i cili pret në perimetër një hark të barabartë me gjatësinë e rrezes.

27. **Sekondë (s)** nënkupton kohëzgjatjen e periudhës prej $9\,192\,631\,770$ të rrezatimit që korrespondon me ndryshimin ndërmjet dy niveleve hiperfin të formës bazë të atomit cezium-133.

28. **Siemens (S)**, nënkupton përçueshmërinë elektrike të një përçuesi në të cilin një rryme prej 1 amper është prodhuar nga një difference fuqie elektrike prej 1 volti.

29. **Sievert (Sv)** nënkupton njësinë e dozës së rrezatimit që i korrespondon 1 xhauili për kilogram.

30. **Steradian (sr)** nënkupton këndin e ngurtë i cili duke pasur kulmin e tij në qendër të një sfere, pret një pjesë të sipërfaqes së sferës të barabartë me atë të një katrori me gjatësinë e anëve të barabartë me rrezën e sferës.

31. **Tesla (T)** nënkupton dendësinë e fluksit magnetik të dhënë nga një fluks magnetik prej 1 veber për metër katror.

32. Ton (t) nënkupton masën e barabartë me 1 000 kilogramë.

33. Volt (V) nënkupton njësinë e diferencës potenciale elektrike dhe të forcës (fuqisë) elektromotore e cila është diferenca e potencialit elektrik ndërmjet dy pikave të një përçuesi që mbart një rrymë konstante prej 1 amper kur fuqia e harxhuar ndërmjet këtyre pikave është e barabartë me 1 vat.

34. Vat (W) nënkupton fuqinë e cila korrespondon me prodhimin e energjisë në shkallën prej 1 xhaul për sekondë.

35. Weber (WbBB) nënkupton fluksin magnetik, i cili nëse kalon njëherë nëpër një qark, prodhon (indukton) në të, një forcë elektromotore prej 1 volti, ashtu siç do të reduktohej në zero në një shpejtësi uniforme në 1 sekondë.

Neni 2 Fusha e zbatimit

1. Kjo rregullore përmban specifikime për përdorimin e një sistemi të standardizuar të njësive matëse në operimet ajrore dhe tokësore të aviacionit civil ndërkombëtar. Ky sistem i standardizuar i njësive matëse bazohet në Sistemi Ndërkombëtar të Njësive (SI) dhe disa njësi jo-SI që konsiderohen të nevojshme për të përmbushur kërkesat e specializuara të aviacionit civil ndërkombëtar.

2. Standardet dhe praktiket e rekomanduara të përfshira në këtë rregullore janë të zbatueshme për të gjithë aspektet e operimeve në tokë dhe ajër në aviacionin civil ndërkombëtar.

Neni 3 Aplikimi standard i njësive të matjes

3.1 Njësitë SI

3.1.1. Sistemi ndërkombëtar i njësive i zhvilluar dhe i mbajtur në Konferencën e Përgjithshme të Matjeve dhe Peshave, subjekt i dispozitave 3.2 dhe 3.3 duhet të përdoret si sistemi standard i njësive të matjes në të gjitha fushat e operimeve në tokë dhe ajër të aviacionit civil ndërkombëtar.

3.1.2 Parashtesat dhe simbolet e listuara në tabelën 3.1 duhet të përdoren për të formuar emrat dhe simbolet për shumëfishat dhe nënfishat e njësive SI.

Shënim 1. Termi njësi SI ka për qëllim të përfshijë njësitë bazë dhe njësitë e prejardhura, si dhe shumëfishat e tyre dhe nënshumëfisha.

Shënim 2. Shihni shtojcën A për udhëzime mbi zbatimin e përgjithshëm të parashtesave.

Tabela 3.1. Parashtesat e njësive SI

Faktori i shumëfishimit Parashtesa Simboli

1 000 000 000 000 000 000	=10 ¹⁸	exa	E
1 000 000 000 000 000	=10 ¹⁵	peta	P
1 000 000 000 000	=10 ¹²	tera	T
1 000 000 000	=10 ⁹	giga	G
1 000 000	=10 ⁶	mega	M
1 000	=10 ³	kilo	K
100	=10 ²	hecto	H
10	=10 ¹	deca	Da
0.1	=10 ⁻¹	deci	D
0.01	=10 ⁻²	centi	C
0.001	=10 ⁻³	milli	M

0.000 001	=10 ⁻⁶	micro	μ
0.000 000 001	=10 ⁻⁹	nano	n
0.000 000 000 001	=10 ⁻¹²	pico	p
0.000 000 000 000 001	=10 ⁻¹⁵	femto	f
0.000 000 000 000 000 001	=10 ⁻¹⁸	atto	a

3.2 Njësiti jo-SI

3.2.1. Njësiti jo-SI për përdorim të përhershëm me njësiti SI

Njësiti jo-SI të listuara në tabelën 3-2 duhet të përdoren në vend ose si shtesa të njësive SI, si njësi primare të matjes por vetëm siç specifikohet në tabelën 3-4.

Tabela 3-2. Njësiti jo-SI për përdorim me njësiti SI

<i>Sasitë specifike Në tabelën 3-4 të lidhura me</i>	<i>Njësia</i>	<i>Simboli</i>	<i>Përkuftizimi</i>
Masa	Ton	T	1 t = 10 ³ kg
Këndi i rrafshët	Gradë	°	1° = (π/180) rad
	Minutë	'	1' = (1/60)° = (π/10 800) rad
	Sekondë	"	1" = (1/60)' = (π/648 000) rad
Temperature	Gradë celsius	°C	1 njësi °C = 1 njësi K ^{a)}
Koha	Minutë	min	1 min = 60 s
	Orë	h	1 h = 60 min = 3 600 s
	Ditë	d	1 d = 24 h = 86 400 s
	Javë, muaj, vit	—	
Vëllimi	Liter	L	1L=1 dm ³ = 10 ⁻³ m ³

a) Të shihet shtojca C, tabela C-2 për konvertimin

3.2.2. Njësiti alternative jo-SI të lejuara për përdorim të përkohshëm me njësiti SI

Njësiti jo-SI të renditura në tabelën 3-3 lejohen për përdorim të përkohshëm si njësi alternative matjeje por vetëm për ato njësi specifike të përcaktuara në tabelën 3-4.

Shënim. Synohet që përdorimi i njësive alternative jo-SI të listuara në tabelën 3-3 dhe të aplikuar siç tregohet në tabelën 3-4, të ndërpritet në përputhje me datat individuale të përfundimit të njësive të përcaktuara nga Këshilli i ICAO-s. Kur të përcaktohen datat përfundimtare, do të përfshihen në nenin 4.

3.3 Aplikimi (përdorimi) i njësive të veçanta

3.3.1. Aplikimi (përdorimi) i njësive të matjes për sasi të caktuara të përdorura në operimet në tokë dhe ajër në fushën e aviacionit civil ndërkombëtar duhet të jetë në përputhje me tabelën 3-4.

Shënim. Tabela 3-4 synon të ofrojë standardizimin e njësive (duke përfshirë parashtesat) për ato sasi të përdorura zakonisht në operimet ajrore dhe tokësore. Dispozitat bazë të rregullores aplikohen për njësiti që do të përdoren për sasitë që nuk janë të listuara.

3.3.2. Mënyrat dhe dispozitat për projektimin, procedurat dhe trajnimin duhet të përcaktohen për operimet në mjedise që përfshijnë përdorimin e alternativave standarde dhe jo – SI të njësive specifike të matjes ose ndryshimin ndërmjet mjedisëve, duke përdorur njësi të ndryshme, duke marrë në konsideratë performancën njerëzore.

Tabela 3-3. Njësitë alternative jo-SI të lejuara për përdorim të përkohshëm me njësitë SI

Sasitë specifike në tabelën 3-4 të lidhura me	Njësia	Simboli	Përkufizimi (në terma të njësive SI)
Distanca (gjatësi)	Milje nautike	NM	1 NM = 1 852 m
Distanca (vertikale) ^a	Këmbë (<i>foot</i>)	ft	1 ft = 0.304 8 m
Shpejtësia	Nyjë (<i>knot</i>)	kt	1 kt = 0.514 444 m/s

a) lartësia mbi sipërfaqen e detit referuar presionit barometrik, lartësia e një objekti mbi terren ose mbi sipërfaqen e detit, lartësia e një objekti, shpejtësia vertikale.

Tabela 3-4. Aplikimi standard i njësive të veçanta të matjes

Ref. Nr.	Sasia	Njësia primare (simboli)	Njësia alternative jo-SI (simboli)
1. Drejtim/hapësirë/kohë			
1.1	Lartësi	m	ft
1.2	Zonë	m ²	
1.3	Distanca (e gjatë) a)	km	NM
1.4	Distanca (e shkurtër)	m	
1.5	Lartësi nga niveli i detit	m	ft
1.6	Kohëzgjatja	h and min	
1.7	Lartësia	m	ft
1.8	Gjerësi gjeografike	° ' "	
1.9	Gjatësi	m	
1.10	Gjatësi gjeografike	° ' "	
1.11	Këndi i rrafshët (kur kërkohet duhet të Përdoren nënndarjet dhjetore të gradës)	°	
1.12	Gjatësia e pistës	m	
1.13	Shikueshmëria e pistës	m	
1.14	Kapaciteti i serbatorit (avionit) ^{b)}	L	
1.15	Koha	s min h d javë	
Ref. nr.	Sasia	Njësia primare (simboli)	Njësia alternative jo-SI (simboli)
		muaj	
		vit	
1.16	Shikueshmëria ^{c)}	km	
1.17	Volumi	m ³	
1.18	Drejtimi i erës (drejtimet e erës si për ulje dhe ngritje do të jetë shprehur në grade magnetike)	°	

2. Lidhur me masën

2.1	Densiteti ajrit	kg/m ³
2.2	Densiteti i hapësirës	kg/m ²
2.3	Kapaciteti i ngarkesës	kg
2.4	Densiteti i ngarkesës	kg/m ³
2.5	Densiteti (densiteti i masës)	kg/m ³
2.6	Kapaciteti i karburantit	kg

2.7	Densiteti i gazit	kg/m ³	
2.8	Pesha bruto ose ngarkesa e nevojshme	kg	
		t	
2.9	Parashikimi për ngritje	kg	
2.10	Densiteti linear	kg/m	
2.11	Densiteti i lëngshëm	kg/m ³	
2.12	Masa	kg	
2.13	Momenti i inercisë	kg · m ²	
2.14	Momenti i nxitimit	kg · m ² /s	
2.15	Nxitimi	kg · m/s	
3. Lidhur me forcën			
3.1	Presioni i ajrit (e përgjithshme)	kPa	
3.2	Matësi i lartësisë	hPa	
3.3	Presioni atmosferik	hPa	
3.4	Momenti i përkuljes	kN · m	
3.5	Forca	N	
3.6	Presioni i furnizimit me karburant	kPa	
3.7	Presioni hidraulik	kPa	
3.8	Modul elasticiteti	MPa	
3.9	Presioni	kPa	
3.10	Sforcimi	MPa	
3.11	Tension sipërfaqësor	mN/m	
3.12	Shtytje	kN	
3.13	Momenti i përdredhjes	N · m	
3.14	Vakum (boshllëk)	Pa	
4. Mekanika			
4.1	Shpejtësia në ajër ^{d)}	km/h	kt
4.2	Nxitimi (përsheptimi) këndor	rad/s ²	
4.3	Shpejtësia këndore	rad/s	
4.4	Energjia ose puna	J	
4.5	Fuqia ekuivalente e boshtit	kW	
4.6	Frekuenca	Hz	
4.7	Shpejtësia në tokë	km/h	kt
4.8	Impakti	J/m ²	
Ref. nr.	Sasia	Njësia primare (simboli)	Njësia alternative jo-SI (simboli)
4.9	Energjia kinetike e frenimit	MJ	
4.10	Përsheptimi linear	m/s ²	
4.11	Fuqia	kW	
4.12	Norma e pjerrësisë	°/s	
4.13	Fuqia e boshtit	kW	
4.14	Shpejtësia	m/s	
4.15	Shpejtësia vertikale	m/s	ft/min
4.16	Shpejtësia e erës ^{e)}	m/s	kt
5. Rrjedha (fluksi)			
5.1	Rrjedha (Fluksi) e ajrit në motor	kg/s	
5.2	Rrjedha (Fluksi) e ujit në motor	kg/h	
5.3	Konsumi i karburantit (specifik)		
	Motorët me pistona	kg/ (kW · h)	
	Motorët me bosht-turbo	kg/ (kW · h)	
	Motorët reaktiv	kg/ (kN · h)	
5.4	Rrjedha e karburantit	kg/h	
5.5	<i>Fuel tank filling rate</i> (gravimetric)	kg/min	
5.6	Rrjedha e gazit	kg/s	

5.7	Rrjedha e lëngut (gravimetrike)	g/s
5.8	Rrjedha e lëngut (volumetrike)	L/s
5.9	Rrjedha e masës	kg/s
5.10	Konsumi i vajit	
	Turbinë (motor) me gaz	kg/h
	Motor me pistona	g/ (kW · h)
5.11	Rrjedha e vajit	g/s
5.12	Kapaciteti i pompës	L/min
5.13	Ventilimi i rrjedhës së ajrit	m ³ /min
5.14	Viskoziteti (dinamik)	Pa · s
5.15	Viskoziteti (kinematik)	m ² /s
6. Termodinamika		
6.1	Koeficienti i transferimit të nxehtësisë	W/ (m ² · K)
6.2	Fluksi i nxehtësisë për njësi sipërfaqe	J/m ²
6.3	Shkalla e fluksit të nxehtësisë	W
6.4	Lagështia (absolute)	g/kg
6.5	koeficienti i shpërndarjes lineare	°C-1
6.6	Sasia e nxehtësisë	J
6.7	Temperatura	°C
7. Elektriciteti dhe magnetizimi		
7.1	Vëllimi (kapaciteti)	F
7.2	Përcjellshmëri	S
7.3	Përçueshmëri	S/m
7.4	Densiteti i rrymës	A/m ²
7.5	Rryma elektrike	A
7.6	Forca e fushës elektrike	C/m ²
7.7	Potenciali elektrik	V
7.8	Forca e elektromotorit	V
7.9	Forca e fushës magnetike	A/m
7.10	Fluksi magnetik	Wb
7.11	Dendësia e fluksit magnetik	T
7.12	Fuqia	W
7.13	Sasia e elektricitetit	C
7.14	Rezistenca	Ω
8. Drita dhe rrezatimi elektromagnetik		
8.1	Shkëlqimi	lx
8.2	Ndriçimi	cd/m ²
8.3	Ndriçimi në dalje	lm/m ²
8.4	Fluksi i ndriçimi	lm
8.5	Intensiteti i ndriçimit	cd
8.6	Sasia e ndriçimit	lm · s
8.7	Energjia rrezatuese	J
8.8	Gjatësia e valës	m
9. Akustika		
9.1	Frekuenca	Hz
9.2	Dendësia e masës	kg/m ³
9.3	Niveli i zhurmave	dBe)
9.4	Periudha (koha periodike)	s
9.5	Intensiteti i tingullit	W/m ²
9.6	Fuqia e tingullit	W
9.7	Presion i tingullit	Pa
9.8	Niveli i tingullit	dBf)
9.9	Presioni statik (i menjëhershëm)	Pa
9.10	Shpejtësia e zërit	m/s
9.11	Shpejtësia e volumit (i menjëhershëm)	m ³ /s
9.12	Gjatësia e valës	m
10. Fizika nukleare dhe rrezatimi jonizues		
10.1	Sasia e përthithjes	Gy

10.2	Shkalla e sasisë së përthithjes s	Gy/
10.3	Aktiviteti radionukleik	Bq
10.4	Ekuivalenti i sasisë	Sv
10.5	Ekspozimi ndaj rrezatimit	C/kg
10.6	Shkalla e ekspozimit	C/kg · s

- a) Zakonisht siç përdoret në lundrimin ajror, përgjithësisht më e madhe se 4 000 m.
b) Të tilla si karburanti për avionët, lëngjet hidraulike, uji, vaji dhe mbajtësit e oksigjenit me presion të lartë.
c) Dukshmëria më e ulët se 5 km mund të matet në m.
d) Shpejtësia në ajër ndonjëherë në fluturim raportohet me numrin MACH.
e) Konvertim i 1 kt = 0.5 m/s është përdorur në Anekset e ICAO-s për të shfaqur shpejtësinë e erës.
f) Decibeli (dB) është një raport i cili mund të përdoret si njësi për të shprehur nivelin e presionit dhe fuqisë së zërit (tingullit). Kur përdoret është e nevojshme të specifikohet niveli i referencës.

Neni 4

Përfundimi i përdorimit të njësive alternative jo-SI

Shënim hyrës. Njësitë jo-SI të listuara në tabelën 3-3 janë mbajtur përkohësisht për përdorim si njësi alternative, për shkak të përdorimit të tyre të gjerë dhe për të shmangur problemet e mundshme të sigurisë, të cilat mund të vijnë si mungesë e koordinimit ndërkombëtar lidhur me ndërprerjen e përdorimit të tyre. Kur datat e ndërprerjes të përcaktohen nga këshilli i ICAO-së, ato do të pasqyrohen si standardet e përmbajtura në këtë nen. Pritet që përcaktimi i këtyre datave të bëhet mirë përpara ndërprerjes aktuale.

4.1. Përdorimi në operimet e aviacionit civil ndërkombëtar të njësive alternative jo-SI të renditura në tabelën 3-3 do të përfundojë në datat e përcaktuara në tabelën 4-1.

Tabela 4-1. Datat e përfundimit për njësitë alternative jo-SI

Njësitë alternative jo-SI	Data e përfundimit
Nyjë (Knot)	Nuk është përcaktuar ^{a)}
Milje nautike	
Këmbë (<i>foot</i>)	Nuk është përcaktuar ^{b)}

a) Nuk është përcaktuar ende një datë përfundimi për përdorimin e miljeve detare dhe nyjeve ("knot")

b) Nuk është përcaktuar ende një datë përfundimi për përdorimin e "foot".

SHTOJCA A

UDHËZIME PËR ZBATIMIN E SI-së

1. Hyrje

1.1 Sistemi Ndërkombëtar i Njësive është një sistemi i plotë, koherent i cili përfshin tri klasa të njësive:

- a) njësitë bazë;
b) njësitë plotësuese;
c) njësitë e derivuara (prejardhura).

1.2 SI është i bazuar në shtatë njësi të cilat janë dimensionalisht të pavarura dhe janë të shënuara në tabelën A-1.

1.3 Njësitë plotësuese të SI-së janë të shënuara në tabelën A-2 dhe mund të konsiderohen si njësi bazë ose si njësi të derivuara.

Tabela A-1. SI njësitë bazë

<i>Sasia</i>	<i>Njësia</i>	<i>Simboli</i>
Sasia e një substance	Mol	mol
Rryma elektrike	Amper	A
Gjatësia	Metër	m
Intensiteti i ndriçimit	Candela	cd
Masa	Kilogram	kg
Temperature termodinamike	Kelvin	K
Koha	Sekondë	s

Tabela A-2. SI njësitë plotësuese

<i>Sasia</i>	<i>Njësia</i>	<i>Simboli</i>
Këndi i rrafshët	Radian	rad
Kënd i plotë	Steradian	sr

1.4 Njësitë e derivuara SI formohen nga kombinimi i njësive bazë, njësive shtesë dhe njësive të tjera të derivuara sipas marrëdhënieve algjebrike që lidhin sasitë përkatëse. Simbolet për njësitë e derivuara janë marrë me anë të shenjave matematikore për shumëzimin, pjesëtimin dhe përdorimin e eksponentëve. Këto njësi të derivuara SI, të cilat kanë emra dhe simbole të veçanta janë të shënuara në tabelën A-3

Zbatimi specifik i njësive të derivuara të shënuara në tabelën A-3 dhe njësitë e tjera të përbashkëta me operimet e avionit civil ndërkombëtar janë dhënë në tabelën 3-4.

Tabela A-3. Njësitë e derivuara SI me emra special

<i>Sasia</i>	<i>Njësia</i>	<i>Simboli</i>	<i>Derivanti</i>
Sasia e përthithur (rrezatim)	Gray	Gy	J/kg
Aktiviteti i radionukloideve	Becquerel	Bq	1/s
Vëllimi	Farad	F	C/V
Përcjellshmëri	Siemens	S	A/V
Doza ekuivalente (rrezatim)	Sievert	Sv	J/kg
Potencial elektrik, diferencë potenciali, forca	Volt	V	W/A
Elektromotore			
Rezistencë elektrike	Ohm	Ω	V/A
Energji, punë, sasia e nxehtësisë	Joule	J	N · m
Forca	Newton	N	kg · m/s ²
Frekuenca (e një fenomeni periodik)	Hertz	Hz	1/s
Ndriçimi	Lux	lx	lm/m ²
Induktiviteti	Henry	H	Wb/A
Fluksi i ndriçimit	Lumen	lm	cd · sr
Fluksi magnetik	Weber	Wb	V · s
Dendësia e fluksit magnetik	Tesla	T	Wb/m ²
Fuqia, fluksi rrezatues	Watt	W	J/s

Presioni, shtypja	Pascal	Pa	N/m^2
Sasia e elektricitetit, ngarkesa elektrike	Coulomb	C	$\text{A} \cdot \text{s}$

1.5 SI është një përzgjedhje e racionalizuar e njësive nga sistemi metrik të cilat individualisht nuk janë të reja. Avantazhi më i madh i SI-së është se për çdo masë fizike ka vetëm një njësi fizike-metri për gjatësinë, kilogrami (në vend të gramit) për peshën, sekondë për kohën etj. Nga këto njësi elementare apo bazike, njësitet për të gjitha sasitë mekanike janë të derivuara. Këto njësi të derivuara janë të përkufizuara nga marrëdhënie të thjeshta siç janë për shembull shpejtësia e barabartë me shkallën e ndryshimit të distancës, përsheptimi i barabartë me shkallën e ndryshimit të shpejtësisë, forca është produkt i masës dhe përsheptimit, puna ose energjia është produkt i forcës dhe distancës, fuqia është puna e bërë për njësinë e kohës etj. Disa nga këto njësi kanë vetëm emra të përgjithshëm si për shembull metër për sekondë për shpejtësinë; të tjerat kanë emra të veçantë si njutoni (N) për forcën, xhauili (J) për punën ose energjinë, vat (V) për fuqinë. Njësitet e SI-së për forcën, energjinë dhe fuqinë janë të njëjta pavarësisht nëse procesi është mekanik, elektrik, kimik apo bërthamor. Forca për një njuton e aplikuar për një distancë prej një metri mund të prodhojë një xhaul nxehtësi, i cili është identik me atë çfarë prodhon një vat i fuqisë elektrike në një sekondë.

1.6 Avantazhet e SI-së, të cilat rezultojnë nga përdorimi i një njësie të veçantë për çdo masë fizike, janë ato që rrjedhin nga përdorimi i një grupi unik dhe të mirëpërcaktuar të simboleve dhe shkurtimeve. Simbolet dhe shkurtime të tilla eliminonë ngatërresa që mund të lindin nga praktikatat aktuale në disiplina të ndryshme të tilla, siç mund të jetë përdorimi i “b” për dy njësi, bar (njësi e presionit) dhe barn (njësi e hapësirës).

1.7 Një tjetër avantazh i SI-së është mbajtja e lidhjes dhjetore mes shumëfishave dhe nënfishave të njësive bazë për çdo masë fizike. Prefikset janë krijuar për të përcaktuar njësitet shumëfish dhe nënfish nga “Exa” (10^{18}) deri në “atto” (10^{-18}) për lehtësi në të shkruar dhe të folur.

1.8 Një avantazh tjetër i madh i SI-së është lidhja logjike. Njësitet mund të zgjidhen në mënyrë rastësore, por duke bërë një zgjedhje të pavarur të një njësie për çdo kategori të masave reciprokisht të krahasueshme do të na çojë në përgjithësi në shfaqjen e disa faktorëve shtesë numerikë në ekuacionet midis vlerave numerike. Është e mundur dhe më e përshtatshme që në praktikë, të zgjidhet një sistem i njësive në një mënyrë të tillë që ekuacionet midis vlerave numerike, duke përfshirë faktorët numerike, të kenë saktësisht të njëjtën formë si ekuacionet përkatëse mes sasive. Një sistem i njësive i përcaktuar në këtë mënyrë quhet koherent në lidhje (në krahasim) me sistemin e sasive dhe ekuacioneve në fjalë. Ekuacionet ndërmjet njësive të një sistemi koherent përmbajnë si faktor numerik vetëm numrin 1. Në një sistem koherent produkti ose herësi (koeficienti) i çdo dy sasive është njësia e sasise që rezulton. Për shembull, në çdo sistem koherent, njësia e sipërfaqes rezulton kur njësia e gjatësisë shumëzohet me njësinë e shpejtësisë, njësia e shpejtësisë kur njësia e gjatësisë ndahet me njësi kohe dhe njësia e forcës kur njësia e masës shumëzohet me njësinë e përsheptimit.

Figura A-1 ilustron marrëdhënien e njësive SI.

2. Masa, forca dhe pesha

2.1 Pikënisja e SI-së nga sistemi gravimetrik i njësive metrike inxhinierike është përdorimi i dallueshëm i njësive të masës dhe forcës. Në SI, emri kilogram është i kufizuar me njësinë e masës dhe kilogram-forcë (në praktikë prapashitesa forcë shpesh ka rezultuar e gabuar) nuk duhet përdorur. Në vend të njësive të forcës SI përdoret njutoni. Në mënyrë të ngjashme njutoni në vend të kilogram-forcës është përdorur për të formuar njësi të derivuara, të cilat përfshijnë forcën, për shembull presionin ose shtypjen (sforcimin) ($\text{N/m}^2 = \text{Pa}$), energjia ($\text{N} \cdot \text{m} = \text{J}$), dhe fuqia ($\text{N} \cdot \text{m/s} = \text{W}$).

2.2 Konfuzion i konsiderueshëm ekziston në përdorimin e termit peshë si një sasi që nënkupton ose forcë ose masë. Në përdorim të zakonshëm, termi peshë pothuajse gjithmonë nënkupton masën; kështu që kur dikush flet për peshën e një personi, madhësi (sasia) e së cilës i referohemi është masa. Në shkencë dhe në teknologji, termi peshë e një trupi zakonisht nënkupton forcën që

nëse zbatohet në trup do t'i jepte një përshejtim të barabartë me përshejtimin lokal të rënies së lire. Mbiemri “lokal” në frazën “përshejtimi lokal i rënies së lirë” zakonisht nënkupton një vend në sipërfaqen e tokës; në këtë kontekst “përshejtimi lokal i rënies së lirë” ka simbolin “g” (ndonjëherë referuar si “përshejtimi i gravitetit”) me vlerat e vëzhguara të g-së që ndryshojnë me mbi 0.5 për qind në pika të ndryshme në sipërfaqen e tokës dhe duke u zvogëluar me rritjen e distancës nga toka.

Megjithatë pesha është forcë = masë x përshejtim për shkak të gravitetit, pesha e një personi është e kushtëzuar nga vendndodhja e personit, ndërkohë që masa nuk është. Një person me masë prej 70 kg mund të përjetojë në tokë një forcë (peshë) prej 686 njuton (≈ 155 lbf) dhe një forcë (peshë) prej vetëm 113 njuton (≈ 22 lbf) në hënë. Për shkak të përdorimit të dyfishtë të termit peshë si sasi, ai duhet të shmanget nga përdorimi teknik përveç rrethanave në të cilat kuptimi është plotësisht i qartë. Kur termi përdoret është e rëndësishme të dihet se nëse masa ose forca ka për qëllim përdorimin korrekt të njësive SI, duke përdorur kilogramet për masën dhe njutonin për forcën.

2.3. Graviteti është përfshirë në përcaktimin e masës me balancë ose shkallë. Kur një masë standarde është përdorur për të balancuar masën e matur, efekti i drejtpërdrejtë i gravitetit në të dy masat anulohet, por efekti indirekt nëpërmjet shtytjes/pluskimit të ajrit ose lëngjeve të tjerë zakonisht nuk anulohet. Në përdorimin e një dinamometri, masa matet në mënyrë indirekte, pasi instrumenti i përgjigjet forcës së gravitetit. Një pajisje e tillë mund të jetë e kalibruar në njësitë e masës, nëse ndryshimi në përshejtimin e gravitetit dhe korrigjimet e pluskimit nuk janë të rëndësishme në përdorimin e tyre.

3. Energjia dhe forca rrotulluese

3.1 Produkti vektorial i krahut të forcës dhe të momentit përcaktohet gjerësisht nga njësia njuton metër. Kjo njësi për momentin e përkuljes apo forcës rrotulluese, mund të ngatërrohet me njësinë e energjisë, e cila është gjithashtu njuton metër. Nëse forca rrotulluese është shprehur si njuton metër për radian me energjinë është e qartë, pasi produkti i forcës rrotulluese dhe rrotullimi këndor është energjia:

$$(\text{N} \cdot \text{m} / \text{rad}) \cdot \text{rad} = \text{N} \cdot \text{m}$$

3.2 Nëse vektorët do të shfaqeshin, dallimi ndërmjet energjisë dhe forcës rrotulluese do të ishte i qartë, pasi orientimi i forcës dhe gjatësisë është i ndryshëm në të dyja rastet. Është e rëndësishme që të njohim këtë ndryshim në përdorimin e forcës rrotulluese dhe energjisë, gjë që sjell xhaulin të mos përdoret kurrë për forcën rrotulluese.

4. Parashtesat e SI-së

4.1 Përzgjedhja e parashtesave

4.1.1 Në përgjithësi parashtesat e SI-së duhet të përdoren për të treguar rendin e madhësisë, duke eliminuar shifrat jodomethënëse dhe duke çuar në zero fraksionet dhjetore, si dhe duke siguruar një alternativë të përshtatshme për nocionin e fuqive të të dhjetës që preferohen në llogaritje. Për shembull:

$$\begin{aligned} 12\,300 \text{ mm} &\text{ bëhet } 12.3 \text{ m} \\ 12.3 \times 10^3 \text{ m} &\text{ bëhet } 12.3 \text{ km} \\ 0.001\,23 \text{ }\mu\text{A} &\text{ bëhet } 1.23 \text{ nA} \end{aligned}$$

4.1.2 Kur shprehim një sasi me një vlerë numerike dhe njësi, mundësisht parashtesat duhet të zgjidhen në mënyrë që vlera numerike të jetë midis intervalit 0,1 dhe 1 000. Për të minimizuar shumëllojshmërinë, duhet të përdoren parashtesat që përfaqësojnë fuqitë e 1 000. Megjithatë, në rastet e mëposhtme, mund të anashkalohet nga sa më sipër:

a) në shprehjen e sipërfaqes dhe vëllimit mund të kërkohen, parashtesat hecto, deca, deci dhe centi: për shembull, katror, hektometër, centimetër kub;

b) në tabelat e vlerave të së njëjtës sasi, ose në një diskutim rreth vlerave të tilla brenda një konteksti të caktuar, në përgjithësi është e preferueshme të përdoren shumëfisha të së njëjtës njësi;

c) për sasi të caktuara në aplikime të veçanta, zakonisht përdoret një shumëfish i veçantë. Për shembull, hektopaskali përdoret për cilësimet e lartësi-matësit dhe milimetri është përdorur për dimensionet lineare në vizatimet e inxhinierisë mekanike edhe kur vlerat shtrihen jashtë gamës 0.1-1 000.

4.2 Parashtesat në njësi të përbëra¹

Është e rekomanduar që vetëm një parashtesë të përdoret në formimin e një shumëfishi të një njësie të përbërë. Normalisht parashtesa duhet të jetë e bashkangjitur te një njësi në numërues. Një përjashtim për këtë ndodh kur kilogrami është një nga njësitë. Për shembull:

$$\text{V/m, not mV/mm; MJ/kg, not kJ/g}$$

4.3 Parashtesat e përbëra

Parashtesa të përbëra, të formuara nga ballafaqimi (afrimi) i dy ose më shumë parashtesave SI, nuk duhet të përdoren. Për shembull:

$$1 \text{ nm not } 1\text{m}\mu\text{m}; 1 \text{ pF not } 1\mu\mu\text{F}$$

Nëse vlerat kërkohen jashtë fushës së mbuluar nga parashtesat, ata duhet të shfaqen duke përdorur fuqitë e dhjeta të aplikuar për njësinë bazë.

¹ Një njësi e përbërë është një njësi e derivuar e shprehur në termat e dy ose më shumë njësive, që nuk është shprehur me një emër të vetëm të veçantë.

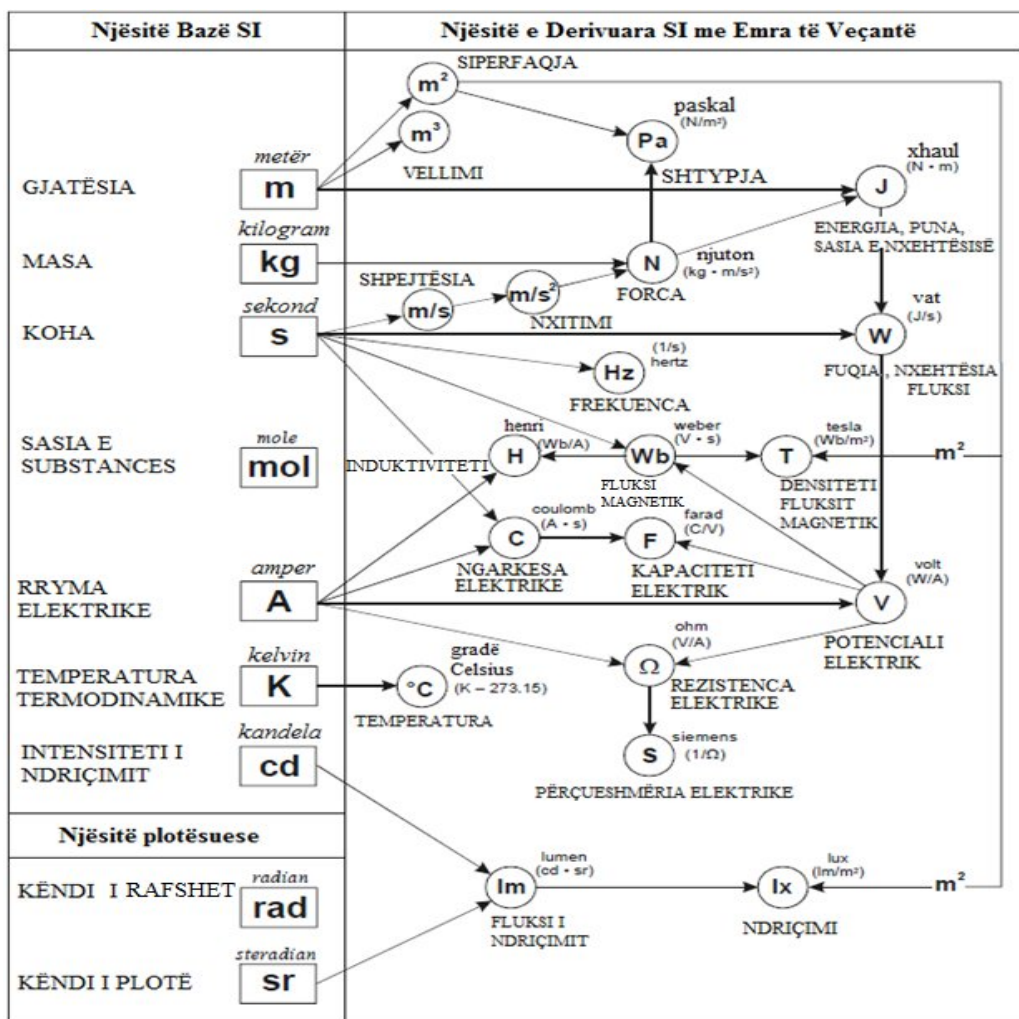

Figura A-1

4.4 Fuqitë e njësive

Një eksponent i bashkangjitur të një simbol i cili përmban një prefiks tregon se shumëfishi ose nënshumëfishi i njësive (njësia me prefiksin e saj) është i ngritur në fuqinë e shprehur nga eksponenti. Për shembull:

$$\begin{aligned}
 1 \text{ cm}^3 &= (10^{-2} \text{ m})^3 = 10^{-6} \text{ m}^3 \\
 1 \text{ ns}^{-1} &= (10^{-9} \text{ s})^{-1} = 10^9 \text{ s}^{-1} \\
 1 \text{ mm}^2/\text{s} &= (10^{-3} \text{ m})^2/\text{s} = 10^{-6} \text{ m}^2/\text{s}
 \end{aligned}$$

5. Stili dhe përdorimi

5.1 Rregullat për shkrimin e simboleve të njësive

5.1.1 Simbolet e njësive duhet të jenë të shtypura në karakterin Roman (në pozicion vertikal), pavarësisht nga stili i përdorur në tekstet e tjera.

5.1.2 Simbolet e njësive janë të pandryshuara në shumës.

5.1.3 Simbolet e njësive nuk shoqërohen nga shenja e pikësimit pikë, përveç se kur përdoret në fund të fjalisë.

5.1.4 Germat e simboleve të njësive janë të shkruara me germa të vogla (cd), vetëm nëse emri i njësive ka rrjedhur nga një emër i veçantë, në këtë rast shkronja e parë e simbolit është e madhe

(W, Pa). Parashitesa dhe simbolet e njësisë ruajnë formën e tyre të përcaktuar, pavarësisht nga tipografia përreth.

5.1.5 Në shprehjen e plotë për sasinë, duhet lënë një hapësirë mes vlerës numerike dhe simbolit të njësisë. Për shembull shkruaj 35 mm dhe jo 35 mm, 2.37 lm dhe jo 2.37 lm. Kur sasia është përdorur në formën e një mbiemri, një vizë ndarëse përdoret shpesh, për shembull, 35-mm film.

Përfundim. Nuk lihet hapësirë midis vlerës numerike dhe simbolit për shkallën numerike, minutë, këndit të rrafshët si dhe gradë celsiusit.

5.1.6 Nuk përdoret hapësirë mes parashitesës dhe simboleve të njësisë.

5.1.7 Simbolet, jo shkurtesat, duhet të përdoren për njësitë. Për shembull, për amperin do të përdoret “A” dhe jo “amp”.

5.2 Rregullat për shkrimin e emrave të njësive

5.2.1 Emrat e njësive trajtohen si emra të përbashkët në anglisht. Kështu që germa e parë e njësisë nuk shkruhet me të mëdha, me përjashtim të ndonjë fjalie ose në tituj, edhe pse njësia e emërtuar mund të jetë e prejardhur nga një emër i përveçëm dhe për këtë mund të përfaqësohet si simbol me një germë të madhe (shiko 5.1.4). Për shembull, normalisht shkruhet “njuton” dhe jo “Njuton” edhe pse simboli është N.

5.2.2 Në shumës përdoren kur kërkohet nga rregullat e gramatikës dhe janë të formuara rregullisht, për shembull:

Singular (njëjës) Plural (shumës)

lux	lux
hertz	hertz
siemens	siemens

5.2.3. Nuk ka hapësirë ose vizë ndarëse të përdorur mes parashitesës dhe emrit të njësisë.

5.3 Njësitë e formuara nga shumëzimi dhe pjesëtimi

5.3.1 *Me njësitë e emrit:*

Produkt, përdorni një hapësirë (e preferuar) ose vizë ndarëse:

- njuton metër ose njuton-metër.

Në rastin e vatit për orë hapësira mund të mos përdoret si më poshtë:

- Vat orë.

Koeficienti, përdorni fjalën “për” dhe jo shenjën slash:

- Metër për sekondë dhe jo metër/sekondë.

Fuqia, përdorni njësitë katrore ose kubikë të vendosura pas emrit të njësisë:

- metër katror për sekondë.

Në rastin e sipërfaqes apo vëllimit, një ndryshues mund të vendoset para emrit të njësisë:

- milimetër katror, metër kub.

Ky përjashtim vlen edhe për njësitë e derivuara duke përdorur sipërfaqen apo vëllimin:

- vat për metër katror.

Shënim. Për të shmangur dykuptimësitë në shprehjet e komplikuara, simbolet janë më të preferuar sesa fjalët.

5.3.2 *Simbolet e njësisë*

Produkti mund të tregohet në njërin nga mënyrat e mëposhtme:

Nm or $N \cdot m$ për njuton metër.

Shënim. Kur përdorni për parashitesë një simbol i cili përkon me simbolin e njësisë, kujdes i veçantë duhet të tregohet për të shmangur konfuzionin. Njësia njuton metër për forcë rrotulluese duhet të shkruhet, për shembull, **Nm ose $N \cdot m$** për të shmangur konfuzionin me **mNn**, millinjuton.

Një përjashtim në këtë praktikë është bërë për punën automatike të makinës së shkrimit dhe kompjuterave etj., ku pika në mes nuk është e mundur, por që mund të përdorim një pikë në vijë.

Për herësin (koeficientin) përdorni një nga shenjat e mëposhtme:

m/s ose $m \cdot s^{-1}$ ose $\frac{m}{s}$

Në asnjë rast nuk duhet të përdoret më shumë se një *backslash* në shprehje të njëjta përveç rastit kur janë futur kllapa për të shmangur dykuptimet.

Për shembull, shkruaj:

$J / (\text{mol} \cdot \text{K})$ ose $J \cdot \text{mol}^{-1} \cdot \text{K}^{-1}$ ose $(J/\text{mol})/K$

por jo $J/\text{mol}/K$.

5.3.3 Simbolet dhe njësitë e emrave nuk duhet të përzihen në të njëjtën shprehje. Shkruani:

Xhaul për kilogram ose J/kg ose $J \cdot \text{kg}^{-1}$

por jo xhaul/kilogram ose xhaul /kg ose *xhaul* $\cdot \text{kg}^{-1}$.

5.4 Numrat

5.4.1 Shënuesi (indikatori) i preferuar dhjetor është një pikë në rresht (pikë), megjithatë, presja është, gjithashtu, e pranueshme. Kur shkruani numra më të vegjël se një, një zero duhet të shkruhet para pikës dhjetore.

5.4.2 Presja nuk përdoret për të ndarë shifrat. Në vend të kësaj, shifrat duhet të ndahen në grupe me nga tre, duke llogaritur nga drejtimi i presjes dhjetore nga e majta dhe e djathta, si dhe duke përdorur një hapësirë të vogël për të ndarë grupet. Për shembull:

73 655 7 281 2 .567 321 0.133 47

Hapësira në mes grupeve duhet të jetë përafërsisht sa gjerësia e shkronjës “i” dhe gjerësia e hapësirës duhet të jetë konstante edhe nëse hapësira-variabël e ndarjes është përdorur në mes të fjalëve.

5.4.3 Shenja për shumëzimin e numrave është një kryq (x) ose një pikë në mes. Megjithatë, në qoftë se pika në mes është përdorur si shenjë e shumëzimit, pika në rresht nuk duhet të përdoret si një shënues dhjetor në një shprehje të njëjtë.

5.4.4 Ngjitja e shkronjave në një simbol të njësisë si një mjet për të dhënë informacion në lidhje me natyrën e sasisë së marrë në konsideratë është e pasaktë. Kështu MWe për “megavat elektrike (fuqi)”, Vac për “volt ac” dhe kJt për “kilojoules termik (energji)” nuk janë të pranueshme. Për këtë arsye, nuk duhen bërë përpjekje për të ndërtuar ekuivalentet SI të shkurtesave “psia” dhe “psig”, të përdorura shpesh për të dalluar presionin absolut dhe relativ. Nëse konteksti lë ndonjë dyshim në lidhje me kuptimin, fjala presion duhet të jetë shprehur në mënyrë të përshtatshme. Për shembull:

“...në një presion matës prej 13 kPa”

ose

“... në një presion absolut prej 13 kPa”.

SHTOJCA B FAKTORËT E KONVERTIMIT

1. Të përgjithshme

1.1 Lista e faktorëve konvertues, e cila përfshihet në këtë shtojcë është dhënë për të shprehur përkufizimet e njësive të ndryshme të masës si shumëfisha numerike të njësive SI.

1.2 Faktorët e konvertimit paraqiten për përshtatje ndaj përpunimit kompjuterik dhe transmetimit elektronik të të dhënave. Këto faktorë janë të shkruar si një numër më i madh se 1 dhe më i vogël se 10, me gjashtë ose më pak numra pas presjes dhjetore. Ky numër ndiqet nga shkronja E (për eksponent), një simbol plus ose minus, si dhe dy shifrat të cilat tregojnë fuqinë e 10 nga të cilat numri duhet të shumëzohet për të marrë vlerën e saktë. Për shembull:

3.523 907 E – 02 është $3.523\,907 \times 10^{-2}$ ose 0.035 239 07

e ngjashme me

3.386 389 E + 03 është $3.386\,389 \times 10^3$ ose 3 386.389

1.3 Shenja (*) pas numrit të gjashtë të presjes dhjetore tregon se faktori i konvertimit është i saktë dhe se të gjithë numrat që vijnë mbrapa janë zero. Aty ku tregohen më pak se gjashtë numra pas presjes dhjetore, nuk garantohej më saktësia.

1.4 Shembuj të mëtejshëm i përdorimit të tabelave:

<i>Konvertion nga</i>	<i>në</i>	<i>Shumëzuar me</i>
forca pound per m ²	Pa	4.788 026 E + 01
inç	m	2.540 000*E – 02

Pra:

$$1 \text{ lbf/ft}^2 = 47.880 \text{ 26 Pa}$$

$$1 \text{ inç} = 0.025 \text{ 4 m (ekzaktësisht)}$$

2. Faktorë që nuk janë listuar

2.1 Faktorët e konvertimit për njësitë e përbëra të cilat nuk janë të listuara në këtë dokument mund të zhvillohen lehtësisht nga numrat e dhëna në listë me zëvendësimin e njësive të konvertuara, si më poshtë:

Shembull. Për të gjetur faktorin konvertues të lb · ft/s to kg · m/s:

Fillimisht konvertimi:

$$1 \text{ lb to } 0.453 \text{ 592 4 kg}$$

$$1 \text{ ft to } 0.304 \text{ 8 m}$$

Më pas zëvendësoni:

$$(0.453 \text{ 592 4 kg}) \times (0.304 \text{ 8 m})/\text{s}$$

$$= 0.138 \text{ 255 kg} \cdot \text{m/s}$$

Pra faktori është: 1.382 55 E – 01.

Tabela B-1. Faktorë të konvertuar në njësi SI

(Simbole të njësive SI të dhëna në parantezë)

Konvertuar nga	në	shumëzuar me
abampere	amper (A)	1.000 000 *E + 01
abcoulomb	coulomb (C)	1.000 000 *E + 01
abfarad	farad (F)	1.000 000 *E + 09
abhenry	henry (H)	1.000 000 *E - 09
abmho	siemens (S)	1.000 000 *E + 09
abohm	ohm (Ω)	1.000 000 *E - 09
abvolt	volt (V)	1.000 000 *E - 08
acre (U.S. survey)	metër katror (m ²)	4.046 873 E + 03
amper orë	coulomb (C)	3.600 000 *E + 03
are	metër katror (m ²)	1.000 000 *E + 02
atmosfera (standard)	paskal (Pa)	1.013 250 *E + 05
atmosfera (teknikisht = 1 kgf/cm ²)	paskal (Pa)	9.806 650 *E + 04
bar	paskal (Pa)	1.000 000 *E + 05
barrel (për petroleum, 42 U.S. i lëngshëm)	metër kub (m ³)	1.589 873 *E - 01
Njësi termike Britanike (Tabelë Ndërkombëtare)	xhaul (J)	1.055 056 E + 03
Njësi termike Britanike	xhaul (J)	1.055 87 E + 03
Njësi termike Britanike (termokimike)	xhaul (J)	1.054 350 E + 03
Njësi termike Britanike (39°F)	xhaul (J)	1.059 67 E + 03
Njësi termike Britanike (59°F)	xhaul (J)	1.054 80 E + 03
Njësi termike Britanike (60°F)	xhaul (J)	1.054 68 E + 03
Konvertuar nga	në	shumëzuar me
Btu (Tabelë Ndërkombëtare) · ft/h · ft ² · °F (k, përcueshmëri termale)	vat per metër kelvin (W/m · K)	1.730 735 E + 00
Btu (termo-kimike) · ft/h · ft ² · °F (k, përcueshmëri termale)	vat per metër kelvin (W/m · K)	1.729 577 E + 00
Btu (Tabelë Ndërkombëtare) · in/h · ft ² · °F (k, përcueshmëri termale)	vat per metër kelvin (W/m · K)	1.442 279 E - 01
Btu (termo-kimike) · in/h · ft ² · °F (k, përcueshmëri termale)	vat per metër kelvin (W/m · K)	1.441 314 E - 01
Btu (Tabelë Ndërkombëtare) · in/s · ft ² · °F (k, përcueshmëri termale)	vat per metër kelvin (W/m · K)	5.192 204 E + 02
Btu (termo-kimike) · in/s · ft ² · °F (k, përcueshmëri termale)	vat per metër kelvin (W/m · K)	5.188 732 E + 02
Btu (Tabelë Ndërkombëtare)/h	vat (W)	2.930 711 E - 01
Btu (termo-kimike)/h	vat (W)	2.928 751 E - 01
Btu (termo-kimike)/min	vat (W)	1.757 250 E + 01
Btu (termo-kimike)/s	vat (W)	1.054 350 E + 03
Btu (Tabelë Ndërkombëtare)/ft ²	xhaul per metër katror (J/m ²)	1.135 653 E + 04
Btu (termo-kimike)/ft ²	xhaul per metër katror (J/m ²)	1.134 893 E + 04
Btu (termo-kimike)/ft ² · h	vat per metër katror (W/m ²)	3.152 481 E + 00
Btu (termo-kimike)/ft ² · min	vat per metër katror (W/m ²)	1.891 489 E + 02
Btu (termo-kimike)/ft ² · s	vat per metër katror (W/m ²)	1.134 893 E + 04
Btu (termo-kimike)/in ² · s	vat per metër katror (W/m ²)	1.634 246 E + 06
Btu (Tabelë Ndërkombëtare)/h · ft ² · °F (C, thermal conductance)	vat per metër katror kelvin (W/m ² · K)	5.678 263 E + 00
Btu (termo-kimike)/h · ft ² · °F (C, thermal conductance)	vat per metër katror kelvin (W/m ² · K)	5.674 466 E + 00
Btu (Tabelë Ndërkombëtare)/s · ft ² · °F	vat per metër katror kelvin (W/m ² · K)	2.044 175 E + 04
Btu (termo-kimike)/s · ft ² · °F	vat per metër katror kelvin (W/m ² · K)	2.042 808 E + 04
Btu (Tabelë Ndërkombëtare)/lb	xhaul per kilogram (J/kg)	2.326 000 *E + 03

Btu (termo-kimike)/lb	xhaul per kilogram (J/kg)	2.324 444 E + 03
Btu (Tabelë Ndërkombëtare)/lb · °F (c, kapacitet ngrohës)	xhaul per kilogram kelvin (J/kg · K)	4.186 800 *E + 03
Btu (termo-kimike)/lb · °F (c, kapacitet ngrohës)	xhaul per kilogram kelvin (J/kg · K)	4.184 000 E + 03
calibre (inç)	metër (m)	2.540 000 *E – 02
kalori (Tabelë Ndërkombëtare)	xhaul (J)	4.186 800 *E + 00
kalori (mean)	xhaul (J)	4.190 02 E + 00
kalori (termo-kimike)	xhaul (J)	4.184 000 *E + 00
kalori (15°C)	xhaul (J)	4.185 80 E + 00
kalori (20°C)	xhaul (J)	4.181 90 E + 00
kalori (kilogram, Tabelë Ndërkombëtare)	xhaul (J)	4.186 800 *E + 03
kalori (kilogram, mean)	xhaul (J)	4.190 02 E + 03
kalori (kilogram, termo-kimike)	xhaul (J)	4.184 000 *E + 03
cal (termo-kimike)/cm ²	xhaul per metër katror (J/m ²)	4.184 000 *E + 04
cal (Tabelë Ndërkombëtare)/g	xhaul per kilogram (J/kg)	4.186 800 *E + 03
cal (termo-kimike)/g	xhaul per kilogram (J/kg)	4.184 000 *E + 03
cal (Tabelë Ndërkombëtare)/g · °C	xhaul per kilogram kelvin (J/kg · K)	4.186 800 *E + 03
cal (termo-kimike)/g · °C	xhaul per kilogram kelvin (J/kg · K)	4.184 000 *E + 03
cal (termo-kimike)/min	vat (W)	6.973 333 E – 02
cal (termo-kimike)/s	vat (W)	4.184 000 *E + 00
cal (termo-kimike)/cm ² · min	vat per metër katror (W/m ²)	6.973 333 E + 02
cal (termo-kimike)/cm ² · s	vat per metër katror (W/m ²)	4.184 000 *E + 04
cal (termo-kimike)/cm · s · °C	vat per metër kelvin (W/m · K)	4.184 000 *E + 02

<i>Konvertuar nga</i>	<i>në</i>	<i>shumëzuar me</i>
centimetër mërkur(0°C)	paskal (Pa)	1.333 22 E + 03
centimetër uji (4°C)	paskal (Pa)	9.806 38 E + 01
centipoise	paskal sekond (Pa · s)	1.000 000 *E – 03
centistokes	metër katror për sekond (m ² /s)	1.000 000 *E – 06
mil rrethor	metër katror (m ²)	5.067 075 E – 10
clo	kelvin metër katror për vat (K · m ² /W)	2.003 712 E – 01
cup	metër kub (m ³)	2.365 882 E – 04
curie	becquerel (Bq)	3.700 000 *E + 10
ditë (mesatarisht diellor)	sekond (s)	8.640 000 E + 04
ditë (vjore ose siderike)	sekond (s)	8.616 409 E + 04
gradë (kënd)	radian (rad)	1.745 329 E – 02
°F · h · ft ² /Btu (Tabelë Ndërkombëtare)	kelvin metër katror për vat (K · m ² /W)	1.761 102 E – 01
(R, thermal resistance)		
°F · h · ft ² /Btu (termo-kimike)	kelvin metër katror për vat (K · m ² /W)	1.762 280 E – 01
(R, thermal resistance)		
dyne	njuton (N)	1.000 000 *E – 05
dyne · cm	njuton meter (N · m)	1.000 000 *E – 07
dyne/cm ²	paskal (Pa)	1.000 000 *E – 01
elektronvolt	xhaul (J)	1.602 19 E – 19
EMU i kapacitetit	farad (F)	1.000 000 *E + 09
EMU i korentit	amper (A)	1.000 000 *E + 01
EMU i potencialit elektrik	volt (V)	1.000 000 *E – 08
EMU e induktivitetit	henry (H)	1.000 000 *E – 09
EMU i rezistencës	ohm (Ω)	1.000 000 *E – 09
erg	xhaul (J)	1.000 000 *E – 07
erg/cm ² · s	vat per metër katror (W/m ²)	1.000 000 *E – 03
erg/s	vat (W)	1.000 000 *E – 07
ESU i vëllimit	farad (F)	1.112 650 E – 12
ESU i korentit	amper (A)	3.335 6 E – 10
ESU i potencialit elektrik	volt (V)	2.997 9 E + 02
ESU e induktivitetit	henry (H)	8.987 554 E + 11
ESU i rezistencës	ohm (Ω)	8.987 554 E + 11
faraday (bazuar në karbon-12)	coulomb (C)	9.648 70 E + 04

faraday (kimik)	coulomb (C)	9.649 57 E + 04
faraday (fizik)	coulomb (C)	9.652 19 E + 04
fathom	metër (m)	1.828 8 E + 00
fermi (femtometër)	metër (m)	1.000 000 *E - 15
fluid onz (U.S.)	metër kub (m3)	2.957 353 E - 05
foot	metër (m)	3.048 000 *E - 01
foot (U.S. survey)	metër (m)	3.048 006 E - 01
foot i ujit (39.2°F)	paskal (Pa)	2.988 98 E + 03
ft2 katror	metër (m2)	9.290 304 *E - 02
ft2/h (shpërndarës termik)	metër katror për sekond (m2/s)	2.580 640 *E - 05
ft2/s	metër katror për sekond (m2/s)	9.290 304 *E - 02
ft3 (volum; modul seksioni)	metër kub (m3)	2.831 685 E - 02
ft3/min	metër kub për sekond (m3/s)	4.719 474 E - 04
ft3/s	metër kub për sekond (m3/s)	2.831 685 E - 02
ft4 (moment seksioni)	metër në fuqi të katërt (m4)	8.630 975 E - 03
ft · lbf	xhaul (J)	1.355 818 E + 00
ft · lbf/h	vat (W)	3.766 161 E - 04
ft · lbf/min	vat (W)	2.259 697 E - 02
ft · lbf/s	vat (W)	1.355 818 E + 00
ft · poundal	xhaul (J)	4.214 011 E - 02

<i>Konvertuar nga</i>	<i>në</i>	<i>shumëzuar me</i>
rënie e lire, standarte (g)	metër për sekond në katror (m/s2)	9.806 650 *E + 00
ft/h	metër për sekond (m/s)	8.466 667 E - 05
ft/min	metër për sekond (m/s)	5.080 000 *E - 03
ft/s	metër për sekond (m/s)	3.048 000 *E - 01
ft/s2	metër për sekond në katror (m/s2)	3.048 000 *E - 01
footcandle	lux (lx)	1.076 391 E + 01
footlambert	kandela për metër katror (cd/m2)	3.426 259 E + 00
gal	metër për sekond në katror (m/s2)	1.000 000 *E - 02
gallon (Kanadez i lëngshëm)	metër kub (m3)	4.546 090 E - 03
gallon (U.K. i lëngshëm)	metër kub (m3)	4.546 092 E - 03
gallon (U.S. i thatë)	metër kub (m3)	4.404 884 E - 03
gallon (U.S. i lëngshëm)	metër kub (m3)	3.785 412 E - 03
gal (U.S. i lëngshëm)/min	metër kub për sekond (m3/s)	4.381 264 E - 08
gal (U.S. i lëngshëm)/min	metër kub për sekond (m3/s)	6.309 020 E - 05
gal (U.S. i lëngshëm)/hp · h	metër kub për xhaul (m3/J)	1.410 089 E - 09
(SFC, konsum specific i lëndës djegëse)		
gamma	tesla (T)	1.000 000 *E - 09
gauss	tesla (T)	1.000 000 *E - 04
gilbert	amper (A)	7.957 747 E - 01
grad	gradë (angular)	9.000 000 *E - 01
grad	radian (rad)	1.570 796 E - 02
gram	kilogram (kg)	1.000 000 *E - 03
g/cm3	kilogram për metër kub (kg/m3)	1.000 000 *E + 03
gram-force/cm2	paskal (Pa)	9.806 650 *E + 01
hektar	metër katror (m2)	1.000 000 *E + 04
kuaj fuqi (550 ft · lbf/s)	vat (W)	7.456 999 E + 02
kuaj fuqi (electrike)	vat (W)	7.460 000 *E + 02
kuaj fuqi (metrik)	vat (W)	7.354 99 E + 02
kuaj fuqi (ujë)	vat (W)	7.460 43 E + 02
kuaj fuqi (U.K.)	vat (W)	7.457 0 E + 02
orë (mesatarisht diellore)	sekond (s)	3.600 000 E + 03
orë (ylore ose siderike)	sekond (s)	3.590 170 E + 03
hundredweight (njësi peshe), gjatë	kilogram (kg)	5.080 235 E + 01
hundredweight (njësi peshe), shkurtër	kilogram (kg)	4.535 924 E + 01
inç	metër (m)	2.540 000 *E - 02
inç i mërkurit (32°F)	paskal (Pa)	3.386 38 E + 03
inç i mërkurit (60°F)	paskal (Pa)	3.376 85 E + 03

inç i ujit (39.2°F)	paskal (Pa)	2.490 82 E + 02
inç i ujit (60°F)	paskal (Pa)	2.488 4 E + 02
in2	metër katror (m2)	6.451 600 *E - 04
in3 (volum; modul seksioni)	metër kub (m3)	1.638 706 E - 05
in3/min	metër kub për sekond (m3/s)	2.731 177 E - 07
in4 (moment seksioni)	metër në fuqi të katërt (m4)	4.162 314 E - 07
in/s	metër per sekond (m/s)	2.540 000 *E - 02
in/s2	metër per sekond në katror (m/s2)	2.540 000 *E - 02
kilokalori (Tabelë Ndërkombëtare)	xhaul (J)	4.186 800 *E + 03
kilokalori (mean)	xhaul (J)	4.190 02 E + 03
kilokalori (termo-kimike)	xhaul (J)	4.184 000 *E + 03
kilokalori (termo-kimike)/min	vat (W)	6.973 333 E + 01
kilokalori (termo-kimike)/s	vat (W)	4.184 000 *E + 03
kilogram-forca (kgf)	njuton (N)	9.806 650 *E + 00
kgf · m	njuton meter (N · m)	9.806 650 *E + 00
kgf · s2/m (mass)	kilogram (kg)	9.806 650 *E + 00

<i>Konvertuar nga</i>	<i>në</i>	<i>shumëzuar me</i>
kgf/cm2	paskal (Pa)	9.806 650 *E + 04
kgf/m2	paskal (Pa)	9.806 650 *E + 00
kgf/mm2	paskal (Pa)	9.806 650 *E + 06
km/h	metër per sekond (m/s)	2.777 778 E - 01
kilopond	njuton (N)	9.806 650 *E + 00
kW · h	xhaul (J)	3.600 000 *E + 06
kip (1 000 lbf)	njuton (N)	4.448 222 E + 03
kip/in2 (ksi)	paskal (Pa)	6.894 757 E + 06
knot (ndërkombëtar)	metër për sekond (m/s)	5.144 444 E - 01
lambert	candela për metër katror (cd/m2)	1/π *E + 04
lambert	candela për metër katror (cd/m2)	3.183 099 E + 03
lkëndy	xhaul per metër katror (J/m2)	4.184 000 *E + 04
lb · ft2 (moment i inercisë)	kilogram metër në katror (kg · m2)	4.214 011 E - 02
lb · in2 (moment i inercisë)	kilogram metër në katror (kg · m2)	2.926 397 E - 04
lb/ft · h	paskal sekond (Pa · s)	4.133 789 E - 04
lb/ft · s	paskal sekond (Pa · s)	1.488 164 E + 00
lb/ft2	kilogram për metër katror (kg/m2)	4.882 428 E + 00
lb/ft3	kilogram për metër kub (kg/m3)	1.601 846 E + 01
lb/gal (U.K. i lëngshëm)	kilogram për metër kub (kg/m3)	9.977 633 E + 01
lb/gal (U.S. i lëngshëm)	kilogram për metër kub (kg/m3)	1.198 264 E + 02
lb/h	kilogram për sekond (kg/s)	1.259 979 E - 04
lb/hp · h	kilogram për xhaul (kg/J)	1.689 659 E - 07
(SFC, konsum specific i lëndës djegëse)		
lb/in3	kilogram për metër kub (kg/m3)	2.767 990 E + 04
lb/min	kilogram për sekond (kg/s)	7.559 873 E - 03
lb/s	kilogram për sekond (kg/s)	4.535 924 E - 01
lb/yd3	kilogram për metër kub (kg/m3)	5.932 764 E - 01
lbf · ft	njuton meter (N · m)	1.355 818 E + 00
lbf · ft/in	njuton metër për metër (N · m/m)	5.337 866 E + 01
lbf · in	njuton metër (N · m)	1.129 848 E - 01
lbf · in/in	njuton metër për metër (N · m/m)	4.448 222 E + 00
lbf · s/ft2	paskal sekond (Pa · s)	4.788 026 E + 01
lbf/ft	njuton për metër (N/m)	1.459 390 E + 01
lbf/ft2	paskal (Pa)	4.788 026 E + 01
lbf/in	njuton për metër (N/m)	1.751 268 E + 02
lbf/in2 (psi)	paskal (Pa)	6.894 757 E + 03
lbf/lb (shtytje/peshë (masë) në përpjestim)	njuton për kilogram (N/kg)	9.806 650 E + 00
vit-dritë	metër (m)	9.460 55 E + 15
lkubik litër	metër (m3)	1.000 000 *E - 03
maxwell	weber (Wb)	1.000 000 *E - 08
mho	siemens (S)	1.000 000 *E + 00
mikroinç	metër (m)	2.540 000 *E - 08

mikron	metër (m)	1.000 000 *E – 06
mil	metër (m)	2.540 000 *E – 05
milje (ndërkombëtare)	metër (m)	1.609 344 *E + 03
milje (sipas statutit)	metër (m)	1.609 3 E + 03
milje (U.S. survey)	metër (m)	1.609 347 E + 03
milje (nautike ndërkombëtare)	metër (m)	1.852 000 *E + 03
milje (U.K. nautike)	metër (m)	1.853 184 *E + 03
milje (U.S. nautike)	metër (m)	1.852 000 *E + 03
mi2 (ndërkombëtare)	metër katror (m2)	2.589 988 E + 06
mi2 (studimi U.S.)	metër katror (m2)	2.589 998 E + 06
mi/h (ndërkombëtare)	metër per sekond (m/s)	4.470 400 *E – 01

<i>Konvertuar nga</i>	<i>në</i>	<i>shumëzuar me</i>
mi/h (ndërkombëtare)	kilometër per orë (km/h)	1.609 344 *E + 00
mi/min (ndërkombëtare)	metër per sekond (m/s)	2.682 240 *E + 01
mi/s (international)	metër per sekond (m/s)	1.609 344 *E + 03
millibar	paskal (Pa)	1.000 000 *E + 02
milimetër mërkuri (0°C)	paskal (Pa)	1.333 22 E + 02
minutë (kënd)	radian (rad)	2.908 882 E – 04
minutë (mesatarisht diellore)	sekond (s)	6.000 000 E + 01
minutë (yjo ose siderike)	sekond (s)	5.983 617 E + 01
muaj (mesatarisht kalendarik)	sekond(s)	2.628 000 E + 06
oersted	amper për metër (A/m)	7.957 747 E + 01
ohm centimetër	ohm metër ($\Omega \cdot m$)	1.000 000 *E – 02
ohm mil-rrethor për ft	ohm millimetër katror për metër ($\Omega \cdot mm^2/m$)	1.662 426 E – 03
ounce (avoirdupois – sistem UK peshash)	kilogram (kg)	2.834 952 E – 02
ounce (troy or apothecary-sistem peshash farmaceutik)	kilogram (kg)	3.110 348 E – 02
ounce (U.K. i lëngshëm)	metër kub (m3)	2.841 307 E – 05
ounce (U.S. i lëngshëm)	metër kub (m3)	2.957 353 E – 05
ounce-force	njuton (N)	2.780 139 E – 01
ozf · in	njuton meter (N · m)	7.061 552 E – 03
oz (avoirdupois)/gal (U.K. i lëngshëm)	kilogram për metër kub (kg/m3)	6.236 021 E + 00
oz (avoirdupois)/gal (U.S. i lëngshëm)	kilogram për metër kub (kg/m3)	7.489 152 E + 00
oz (avoirdupois)/in3	kilogram për metër kub (kg/m3)	1.729 994 E + 03
oz (avoirdupois)/ft2	kilogram për metër katror (kg/m2)	3.051 517 E – 01
oz (avoirdupois)/yd2	kilogram për metër katror (kg/m2)	3.390 575 E – 02
parsec	metër (m)	3.085 678 E + 16
pennyweight (system peshimi Britanik)	kilogram (kg)	1.555 174 E – 03
perm (0°C)	kilogram për paskal sekond metër në katror (kg/Pa · s · m2)	5.721 35 E – 11
perm (23°C)	kilogram për paskal sekond metër në katror (kg/Pa · s · m2)	5.745 25 E – 11
perm · in (0°C)	kilogram për paskal sekond metër (kg/Pa · s · m)	1.453 22 E – 12
perm · in (23°C)	kilogram për paskal sekond metër (kg/Pa · s · m)	1.459 29 E – 12
phot	lumen për metër katror (lm/m2)	1.000 000 *E + 04
pint (U.S. i thatë)	metër kub (m3)	5.506 105 E – 04
pint (U.S. i lëngshëm)	metër kub (m3)	4.731 765 E – 04
poise (viskozitet absolut)	paskal sekond (Pa · s)	1.000 000 *E – 01
pound (lb avoirdupois)	kilogram (kg)	4.535 924 E – 01
pound (troy or apothecary)	kilogram (kg)	3.732 417 E – 01
poundal	njuton (N)	1.382 550 E – 01
poundal/ft2	paskal (Pa)	1.488 164 E + 00
poundal · s/ft2	paskal sekond (Pa · s)	1.488 164 E + 00
pound-force (lbf)	njuton (N)	4.448 222 E + 00
quart (U.S. i thatë)	metër kub (m3)	1.101 221 E – 03
quart (U.S. i lëngshëm)	metër kub (m3)	9.463 529 E – 04

rad (doza e rrezatimit të përthithur)	gray (Gy)	1.000 000 *E – 02
rem	sievert (Sv)	1.000 000 *E – 02
rhe	1 per paskal sekond (1/Pa · s)	1.000 000 *E + 01
roentgen	coulomb për kilogram (C/kg)	2.58 E – 04
sekond (kënd)	radian (rad)	4.848 137 E – 06
sekond (yjet ose sidereal)	sekond (s)	9.972 696 E – 01

<i>Konvertuar nga</i>	<i>në</i>	<i>shumëzuar me</i>
slug	kilogram (kg)	1.459 390 E + 01
slug/ft · s	paskal sekond (Pa · s)	4.788 026 E + 01
slug/ft ³	kilogram për metër kub (kg/m ³)	5.153 788 E + 02
statamper	amper (A)	3.335 640 E – 10
statcoulomb	coulomb (C)	3.335 640 E – 10
statfarad	farad (F)	1.112 650 E – 12
stathenry	henry (H)	8.987 554 E + 11
statmho	siemens (S)	1.112 650 E – 12
statohm	ohm (Ω)	8.987 554 E + 11
statvolt v	olt (V)	2.997 925 E + 02
stere	metër kub (m ³)	1.000 000 *E + 00
stilb	candela per metër katror (cd/m ²)	1.000 000 *E + 04
stokes (viskozitet kinematik)	metër katror për sekond (m ² /s)	1.000 000 *E – 04
therm	xhaul (J)	1.055 056 E + 08
ton (assay)	kilogram (kg)	2.916 667 E – 02
ton (i gjatë, 2 240 lb)	kilogram (kg)	1.016 047 E + 03
ton (metrik)	kilogram (kg)	1.000 000 *E + 03
ton (nuklear ekuivalent i TNT)	xhaul (J)	4.184 E + 09
ton (ngrije)	vat (W)	3.516 800 E + 03
ton (regjistër)	metër kub (m ³)	2.831 685 E + 00
ton (i shkurtër, 2 000 lb)	kilogram (kg)	9.071 847 E + 02
ton (i gjatë)/yd ³	kilogram për metër kub (kg/m ³)	1.328 939 E + 03
ton (i shkurtër)/h	kilogram për sekond (kg/s)	2.519 958 E – 01
ton-force (2 000 lbf)	njuton (N)	8.896 444 E + 03
tonne	kilogram (kg)	1.000 000 *E + 03
torr (mm Hg, 0°C)	paskal (Pa)	1.333 22 E + 02
unit pole	weber (Wb)	1.256 637 E – 07
W · h	xhaul (J)	3.600 000 *E + 03
W · s	xhaul (J)	1.000 000 *E + 00
W/cm ²	vat për metër katror (W/m ²)	1.000 000 *E + 04
W/in ²	vat për metër katror (W/m ²)	1.550 003 E + 03
yard	metër (m)	9.144 000 *E – 01
yd ²	metër katror (m ²)	8.361 274 E – 01
yd ³	metër kub (m ³)	7.645 549 E – 01
yd ³ /min	metër kub per sekond (m ³ /s)	1.274 258 E – 02
vit (kalendarik)	sekond (s)	3.153 600 E + 07
vit (yjet ose siderik)	sekond (s)	3.155 815 E + 07
vit (tropikal)	sekond (s)	3.155 693 E + 07
temperaturë Celsius (t°C)	temperaturë Kelvin (tK)	tK = t°C + 273.15
temperaturë Fahrenheit (t°F)	temperaturë Celsius (t°C)	t°C = (t°F – 32)/1.8
temperaturë Fahrenheit (t°F)	temperaturë Kelvin (tK)	tK = (t°F + 459.67)/1.8
temperaturë Kelvin (tK)	temperaturë Celsius (t°C)	t°C = tK – 273.15
temperaturë Rankine (t°R)	temperaturë Kelvin (tK)	tK = t°R/1.8

SHTOJCA C

KOHA UNIVERSALE E KOORDINUAR

1. Koha e Koordinuar Universale – (UTC) ka zëvendësuar tani “Greenwich Mean Time” (GMT) dhe është pranuar si standard ndërkombëtar për orën. Kjo është baza për matjen e kohës në shumë shtete dhe është, gjithashtu, koha e përdorur në mbarë botën për transmetimet e sinjaleve të orës që përdoren në aviacion. Përdorimi i UTC-së është rekomanduar nga organe të tilla si

Konferenca e Përgjithshme e Peshave dhe Matjeve (CGPM), Komiteti Këshillues Ndërkombëtar i Radios (CCIR) dhe Konferenca Botërore e Administrimit të Radios (WARC).

2. Baza për orën UTC është koha e rrotullimit të diellit. Kjo është, e ndryshueshme në varësi, se ku ajo është matur në tokë. Një vlerë mesatare e kësaj kohe, bazuar mbi matjet në një numër vendesh në tokë, është e njohur si “Koha Universale”. Një shkallë e ndryshme kohore, bazuar në përkufizimin e dytë, është e njohur si Koha Ndërkombëtare Atomike (TAI). Një kombinim i këtyre rezultateve na jep Kohën e Koordinuar Universale. Kjo konsiston në rregullimet e nevojshme të sekondave të TAI, për të marrë një kohë sa më të saktë (gjithmonë brenda 0.5 sekondash) për Kohën Universale.

SHTOJCA D

PARAQITJA E DATËS DHE KOHËS NË TË GJITHA FORMAT NUMERIKE

1. Hyrje

Standardet ISO 2014 dhe 3307 specifikojnë procedurat për të shkruar datën dhe kohën në formën gjithënumerike.

2. Paraqitja e datës

Aty ku datat paraqiten në formën gjithë-numerike, ISO 2014 specifikon se duhet të përdoret rendi sipas sekuencës vit-muaj-ditë. Elementet e datës duhet të jenë:

- Katër shifra për të paraqitur vitin, me përjashtim që në rastet kur nuk krijohen ngatërresa, shifrat e shekullit mund të hiqen. Përdorimi i shifrave të shekullit është i nevojshëm gjatë periudhës së familjarizimit me formatin e ri për të bërë të qartë, se rendi i ri i elementeve është duke u përdorur;

- dy shifrat e kodit për të paraqitur muajin;

- dy shifrat e kodit për të paraqitur ditën.

Kur është e nevojshme të ndahen elementet për t'i kuptuar më mirë nga ana vizuale, duhet të përdoret vetëm një hapësirë ose një vizë ndarëse. Për shembull, 25 gusht 1983 mund të shkruhet:

19830825 ose 830825,

ose 1983-08-25, ose 83-08-25;

ose 1983 08 25, ose 83 08 25.

Duhet theksuar se sekuenca ISO është e nevojshme vetëm kur ajo ka për qëllim që të përdorë një paraqitje në formën gjithënumerike. Paraqitjet që përdorin një kombinim të numrave dhe fjalëve mund të përdoren ende nëse kërkohet (p.sh. 25 gusht 1983).

3. Paraqitja e kohës

3.1 Kur koha duhet të shkruhet në formën gjithënumerike, ISO 3307 specifikon se duhet përdorur rendi orë-minuta-sekonda.

3.2 Orët duhet të përfaqësohen nga dy numra: nga 00 në 23 në formatin 24-orësh dhe mund të shoqërohen nga presje dhjetore pas orës, minutave dhe sekondave. Kur presjet dhjetore përdoren për kohën, duhet të shoqërohen nga numri i shifrave të nevojshme për të siguruar saktësinë e kërkuar.

3.3 Minutat duhet, gjithashtu, të përfaqësohen nga dy shifra: nga 00 në 59 të shoqëruara me presje dhjetore pas minutës ose sekondës.

3.4 Sekondat, gjithashtu, duhet të përfaqësohen nga dy shifra: nga 00 në 59 dhe të ndiqen nga presja dhjetore pas sekondës nëse është e nevojshme.

3.5 Aty ku është e nevojshme për ta kuptuar më lehtë, duhet të përdoren dy pika për të ndarë orët, minutat dhe sekondat.

Për shembull, 3 orë e 20 minuta dhe 18 sekonda të pasdites mund të shkruhet si:

152018 apo 15:20:18 në orë, minuta dhe sekonda;

ose 1520.3 ose 15:20.3 në orë, minuta dhe presje dhjetore pas minutës;

ose 15.338 në orë dhe presje dhjetore pas orës.

4. Kombinimi i datës dhe kohës në grup

Shpesh lind nevoja për një metodë uniforme për të shkruar datën dhe kohën së bashku, aty kur është e nevojshme. Në raste të tilla, sekuenca e elementeve vit-muaj-ditë-orë-minuta-sekonda duhet të përdoret. Mund të vërehet se jo të gjithë elementet duhet të jenë domosdoshmërisht të përdorshëm në çdo rast – në një përdorim tipik, për shembull, mund të përdorim vetëm elementet ditë-orë-minuta.